

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МАРИУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ НАУКИ ТА ОСВІТИ

Збірник матеріалів

**XXVIII підсумкової науково-практичної
конференції викладачів**

24 лютого 2026

Київ 2026

УДК 061.3(063)

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ НАУКИ ТА ОСВІТИ: Збірник матеріалів XXVIII підсумкової науково-практичної конференції викладачів МДУ / За заг. ред. Т.В. МАРЕНИ, Київ: МДУ, 2026. с. 350

Рекомендовано до друку та поширення через мережу Інтернет вченою радою Маріупольського державного університету (протокол № 9 від 25 лютого 2026 року)

Редакційна колегія:

Голова Марена Т.В., в.о. ректора МДУ, кандидат економічних наук, доцент;

Члени редколегії Безчотнікова С.В., доктор філологічних наук, професор;
Задорожня-Княгницька Л.В., доктор педагогічних наук, професор;
Демидова Ю.О., проректор з науково-педагогічної роботи та молодіжної політики МДУ, кандидат педагогічних наук, доцент;
Калініна С. П., доктор економічних наук, професор;
Константинова Ю. В., кандидат історичних наук, доцент;
Марена Т.В., кандидат економічних наук, доцент, проректор з науково-педагогічної роботи;
Мельничук І. В., кандидат філологічних наук, доцент;
Павленко О.Г., доктор філологічних наук, професор;
Пирлік Н. В., кандидат філологічних наук, доцент;
Романцов В.М., доктор історичних наук, професор;
Сабадаш Ю. С., доктор культурології, професор;
Тарасенко Д. Л., доктор економічних наук, професор.

Збірник містить матеріали XXVIII підсумкової науково-практичної конференції викладачів МДУ, яка відбулася 24 лютого 2026 року в Маріупольському державному університеті.

У матеріалах висвітлені актуальні проблеми розвитку міжнародних відносин та зовнішньої політики, філософії та соціології, історії, економіки та менеджменту, права, екології, кібербезпеки, документознавства, культурології, журналістики, філології, літературознавства, методики викладання, педагогіки та психології.

Видання адресоване науковцям, викладачам, аспірантам та здобувачам вищої освіти, а також усім, хто цікавиться сучасними проблемами науки та освіти.

Редакція не несе відповідальності за авторський стиль тез, опублікованих у збірнику.

© Маріупольський державний університет, 2026

Література

1. Миськевич Т. Цифрова нерівність у сучасному суспільстві: український вимір світових тенденцій. *Український журнал з бібліотекознавства та інформаційних наук*. 2019. Вип. 3. С. 87-107. URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/everlib/item/er-0003398> URL: <https://doi.org/10.31866/2616-7654.3.2019.169673> (дата звернення: 15.12.2025).
2. Бородин Є., Піскоха Н., Демощенко Г. «Проблеми та переваги цифровізації місцевого самоврядування». *Аспекти публічного управління*. 2021. Т.9. № 4. С. 95-103. URL: <file:///C:/Users/oserd/Downloads/892-%D0%A2%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82%20%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%96-1321-1-10-20211028.pdf>. (дата звернення: 15.12.2025).
3. Саволайнен, І.П., Філіпенко, Л.В., Колєватов, О.О. Соціальні наслідки цифрової нерівності в українському суспільстві в контексті глобалізації. *Вісник гуманітарних наук*, 2025, (6). URL: <https://doi.org/10.5281/zenodo.15126266> (дата звернення: 15.12.2025).
4. Теоретико-методологічні аспекти публічного управління та адміністрування [Електронний ресурс]: монографія / Н. Л. Гавкалова, Г. М. Шумська, В. І. Мельник та ін. ; за заг. ред. д-ра екон. наук, професора Н. Л. Гавкалової. – Харків: ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2021. 245 с.
5. Давидова І.В., Токарева В.О. Цифрова нерівність. Цифрова нерівність і право на доступ до інтернету. *Юридичний вісник*. 2024. № 6. С. 68-75. URL: http://www.yurvisnyk.in.ua/v6_2024/10.pdf (дата звернення: 15.12.2025).

Князькова Любов,
кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри права
Маріупольський державний університет

СОЦІАЛЬНИЙ ЗАХИСТ ПРАЦІВНИКІВ: ОСНОВНІ ЧИННИКИ ЕФЕКТИВНОСТІ

Проблеми соціального захисту працівників у сучасній науковій думці розглядається як багатовимірне явище, що поєднує теоретико-методологічні, правові та соціально-економічні аспекти. Історичний розвиток підходів до соціального захисту відображає перехід від моделі державного патерналізму до комплексних систем соціальної політики й соціального страхування, де важливу роль відіграють інститути соціального партнерства та нормативно-

правове регулювання. У вітчизняній літературі цю трансформацію простежують у контексті переходу України до ринкової економіки, адаптації національних інститутів до міжнародних стандартів і потреби формування нових механізмів гарантування прав працівників [2, с. 93].

У контексті трудового права, зокрема для окремих категорій працівників (наприклад, правоохоронців), поняття «соціальний захист» набуває спеціалізованих рис. Як показують О. Й. Хомин і О. І. Бутрин, соціальний захист таких працівників передбачає не лише стандартні соціальні гарантії, але й специфічні пільги, компенсації, правове й матеріальне забезпечення, що враховує характер їхньої праці [4, с. 133].

Загальна структура системи соціального захисту працівників, як правило, включає такі елементи:

- правове забезпечення – нормативно-правові акти, які гарантують права та соціальні гарантії працівникам;
- соціально-страхові та соціально-забезпечувальні механізми (пенсійне страхування, соціальні виплати, допомоги, пільги, компенсації, соціальні гарантії);
- соціальні послуги та соціальна підтримка (медичне, соціальне обслуговування, реабілітація, охорона праці, соціальні програми для вразливих груп працівників);
- інституційні та організаційні механізми – держава, соціальні партнери, роботодавці, об'єднання працівників (профспілки), соціальні фонди;
- гарантії прав і соціальна безпека – правова, економічна, соціальна стабільність, можливість реалізації трудових прав, доступ до соціальних благ.

Ці елементи узгоджуються у єдину систему, яка функціонує в рамках соціальної політики держави, регулювання трудових правовідносин та соціального забезпечення. Таку інтегровану модель підтримує Б. О. Язлюк та О. Є. Фурман, які розглядають соціальну відповідальність суб'єктів господарювання як невід'ємну складову системи соціального та економічного захисту працівників [8, с. 46].

Структурна організація системи соціального захисту є ключовим інституційним чинником ефективності соціального захисту працівників. Ефективна система потребує чіткої, багаторівневої інституційної структури, що охоплює державні, регіональні та місцеві органи влади, соціальні фонди, служби зайнятості та контролюючі інституції. Як зазначають С. Ключко та І. Іонова, основу соціально-трудова відносин становить налагоджена система взаємовідносин між роботодавцями, працівниками та державними структурами, що забезпечує належні умови праці, соціальні гарантії, захист прав та оперативне реагування на порушення [1, с. 207]. При цьому фрагментарна або недостатньо координаційна робота інституцій призводить до утворення «прогалів» у соціальному захисті, через що окремі категорії працівників опиняються за межами дієвої підтримки.

Управління та адміністрування соціальної політики мають здійснюватися на основі гнучких механізмів, здатних адаптуватися до змін у суспільно-економічному контексті, зокрема кризових ситуацій, воєнного стану, демографічних змін та трудової міграції. Дослідження «Management of social security and labor resources» підкреслює, що сучасна система управління соціальним захистом в Україні потребує модернізації з урахуванням викликів воєнного стану та децентралізації, щоб забезпечити захист базових інтересів населення [3].

Стабільність фінансування та ресурсна база системи соціального захисту виступають не менш важливими чинниками її ефективності. Соціальний захист неможливий без належного забезпечення бюджетними коштами, ресурсами страхових фондів та відрахуваннями роботодавців. Аналіз фінансування соціального захисту населення в Україні показує, що стабільне фінансування є передумовою своєчасних соціальних виплат, страхових компенсацій, пенсій та інших соціальних допомог [6, с. 81]. Недостатнє або нестабільне фінансування призводить до затримок, неповних виплат та обмеженого охоплення соціальними гарантіями.

Інституційна гарантія прав, контроль та відповідальність є критично важливими для реалізації соціального захисту на практиці. Дослідження щодо реформування системи соціального страхування від нещасних випадків та професійних захворювань зазначають, що без належної організаційно-правової бази функціональність цих механізмів обмежена [7, с. 223].

Важливим аспектом інституційної ефективності є інформаційне забезпечення та забезпечення соціальної і трудової інклюзії. Для реалізації принципів гендерної та соціальної рівності законодавство та практика повинні враховувати особливості різних груп працівників, зокрема забезпечення рівності винагороди за рівноцінну працю, права осіб з інвалідністю та вразливих категорій.

Економічна стабільність, рівень зайнятості, оплата праці та соціально-економічне середовище безпосередньо впливають на дієвість соціальних гарантій. Кризи, економічні потрясіння, військові дії та інфляція істотно підривають спроможність державних програм соціального захисту виконувати свої функції.

Література

1. Ключко О., Іонова І. Організаційно-інституційні основи соціального захисту громадян на ринку праці. *Ввічливість. Humanitas*. Вип. 2. 2023. С. 204-209. <https://repository.sspu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/8ba785674d5746f8b699e28e5728e463/content> (дата звернення: 04.12.2025).

2. Макарова О. В. Соціальна політика в Україні. Київ. 2015. 244 с. URL: https://idss.org.ua/monografii/2015_Makarova.pdf (дата звернення: 04.12.2025).
3. Management of social security and labor resources. EU Scientists. URL: <https://www.ela.europa.eu/en/topics/social-security-coordination> (дата звернення: 04.12.2025).
4. Хомин О. Й., Бутрин О. І. Правова основа соціального захисту працівників правоохоронних органів України. *Науковий Вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. Серія економічна. 2016. №2. С. 132-140. URL: <https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/1281/1/%d0%a5%d0%be%d0%bc%d0%b8%d0%bd.pdf> (дата звернення: 04.12.2025).
6. Урба С. Фінансове забезпечення сфери соціального захисту України. *Формування ринкової економіки в Україні*. 2022. Вип. 48. С. 77-86.
7. Шаповалова Т., Заришнюк С. Організаційно-правові засади реформування системи соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань в Україні. *Економічний аналіз*. 2022. Т. 32. № 1. С. 219-225. URL: <https://api.dspace.wunu.edu.ua/api/core/bitstreams/e9cafe4f-c213-4996-af25-648d924a6b60/content> (дата звернення: 04.12.2025).
8. Язлюк Б. О., Фурман О. Є. Соціальна відповідальність як соціальний компонент системи соціально-економічного захисту суб'єктів господарювання. *Науковий вісник Полісся* № 4(8). ч.1. 2016. С. 44-50. URL: <https://repository.kpi.kharkov.ua/server/api/core/bitstreams/058e74dc34e346e08523bb0fdf8bc032/content> (дата звернення: 04.12.2025).

Ковеїно Юлія,
доктор філософії у галузі права, доцент кафедри права
Маріупольський державний університет

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ КЛІМАТИЧНОГО ПРАВОСУДДЯ

Зміна клімату є однією з найсерйозніших глобальних проблем ХХІ століття, що має комплексний вплив на довкілля, економіку та соціальну сферу. У цьому контексті особливої актуальності набуває концепція кліматичного правосуддя, яка акцентує увагу на нерівномірному розподілі причин і наслідків кліматичної кризи між різними країнами, регіонами та соціальними групами населення.